

ROLUL INSTITUȚIILOR NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE ÎN ATRAGEREA INVESTIȚIILOR ÎN SOCIETĂȚILE PE ACȚIUNI DIN REPUBLICA MOLDOVA

Ana LITOCENCO

Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova

Articolul conține informații generale despre instituțiile naționale și internaționale care oferă diverse programe și proiecte de investiții în societățile pe acțiuni din Republica Moldova. Totodată, este prezentată o succintă analiză despre investițiile realizate de către instituțiile internaționale în Republica Moldova în ultimii trei ani și este propusă o formă de raportare pentru societățile pe acțiuni care ar conține informații cu privire la investițiile realizate în activitatea acestora.

Cuvinte-cheie: societate pe acțiuni, instituție națională și internațională, investiții, proiect investițional.

THE ROLE OF THE NATIONAL AND INTERNATIONAL INSTITUTIONS IN THE ATTRACTION OF INVESTMENTS IN THE JOINT STOCK COMPANIES FROM THE REPUBLIC OF MOLDOVA

The article contains general information about the national and international institutions that offer different programmes and projects for investments in the joint stock companies from Republic of Moldova. Also there is presented a short analysis about the investments made by the international institutions in Republic of Moldova for the past three years and there is proposed a reporting form for the joint stock companies that would contain the information about the investments made in their activity.

Keywords: joint stock company, national and international institution, investments, investment project.

Investițiile reprezintă acel stimul ce generează noi activități economice și au ca finalitate obținerea de bunuri și servicii indispensabile unei economii viabile. Mobilizarea resurselor investiționale este unul dintre elementele necesare ecuației economice care favorizează și anticipează atingerea obiectivelor strategice de dezvoltare a oricărei țări. Acest proces contribuie atât la creșterea nivelului producției industriale, ameliorarea economiei naționale, soluționarea problemelor ce țin de re tehnologizarea entităților economice, cât și la dezvoltarea durabilă a regiunilor (localităților) și la soluționarea problemelor sociale.

Contextul macroeconomic care favorizează atragerea investițiilor, numit generic „climat investițional”, este o noțiune foarte amplă, fiind determinată de un mixt de elemente interdependente, ce includ, fără a se limita la stabilitatea politică și cea macroeconomică pe termen lung, stabilitatea și supremația legislației, independența justiției pentru a asigura drepturile investitorilor, reguli clare și nediscriminatorii privind activitatea economică (în special, cea investițională), dezvoltarea infrastructurii de afaceri, inclusiv serviciile financiare, juridice etc., precum și alte elemente, printre care nu mai puțin importante sunt accesul la piețele de desfacere și la resurse umane, naturale, tehnologice etc., dar și transparența în activitatea organelor de stat cu funcții de reglementare și control, încrederea în mediul de afaceri etc.

Activând într-un mediu concurențial la nivel regional și global, în condițiile liberalizării continue a circulației persoanelor, mărfurilor, dar și a capitalului, statele sunt în competiție permanentă, inclusiv în **domeniul atragerii investițiilor** – atât ale investitorilor locali, cât și ale celor străini. Instrumentarul utilizat de autoritățile naționale competente în acest sens este destul de variat, în dependență de priorități și potențialul de care dispun, însă o caracteristică comună a acestora este efortul de dezvoltare și impunere a unei viziuni clare, transparente și predictibile în domeniul investițiilor (prin documente de politici pe termen mediu și lung), asigurarea unui climat investițional cât mai atractiv (inclusiv prin reglementări cât mai facile, stimulente fiscale etc.) [1].

Printre statele care aplică gama acestor instrumentarii este și Republica Moldova, care a declarat atragerea investițiilor și promovarea exporturilor drept una dintre cele mai prioritare preocupări ale Guvernului Republicii Moldova în sfera economică. În acest context, în anii 2001-2005 Guvernul a elaborat un șir de legi menite să elimine barierele din comerț, să creeze condiții favorabile pentru investiții și pentru favorizarea producerii mărfurilor orientate spre export.

Totodată, au fost întreprinse măsuri pentru asigurarea și dezvoltarea *cadrelor instituționale în vederea atragerii investițiilor*, și anume:

- ✓ Crearea **Organizației de Atragere a Investițiilor și Promovare a Exporturilor** (MIEPO) – instituție de stat ce activează în coordonare cu Ministerul Economiei și este abilitată să aplice politicile statului în vederea atragerii investițiilor în economia națională și promovării exporturilor de produse moldovenești, creând o premisă importantă pentru asigurarea în continuare a creșterii economice [6];
- ✓ Înființarea, în anul 2004, a **Asociației Investitorilor Străini (AIS)** – întrunește cei mai importanți investitori străini din țară, reprezentând companiile multinaționale ce oferă o gamă vastă de bunuri și servicii pentru economia Moldovei. La momentul actual, AIS include 14 membri, ale căror investiții totale efectuate în țară depășesc valoarea de 950 milioane dolari SUA, sau mai mult de 50% din stocul total al investițiilor străine directe din Republica Moldova de la declararea independenței sale [4];
- ✓ Funcționarea **Consiliului Concurenței (CC)** – succesor de drept al Agenției Naționale pentru Protecția Concurenței;
- ✓ Crearea **Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM)** – instituție publică care activează în coordonare cu Ministerul Economiei și cu alte autorități centrale și locale, asociații de afaceri, prestatori de suport în afaceri și IMM. Misiunea acestei instituții este de a contribui la sporirea competitivității economiei Republicii Moldova prin susținerea dezvoltării sectorului IMM.

ODIMM susține dezvoltarea IMM-urilor prin intermediul unor programe naționale puse la dispoziția potențialilor investitori, printre care se numără:

- Programul de atragere a remitențelor în economie „PARE 1+1”;
- Programul național de abilitare economică a tinerilor;
- Programul „Gestiunea eficientă a afacerii”;
- Fondul Special de Garantare a Creditelor.

Totodată, ODIMM oferă antreprenorilor posibilitatea de a achiziționa investiții prin intermediul a peste 30 de *programe internaționale*. Majoritatea proiectelor/ programelor sunt acordate și desfășurate în domeniul de bază al Republicii Moldova – agricultura, dar de asemenea și în instruire, fiind organizate diverse cursuri și stagieri în țările dezvoltate în vederea dobândirii și aprofundării cunoștințelor necesare pentru desfășurarea unei afaceri de succes, în continuare fiind evidențiate câteva dintre acestea:

- *Agricultură* – Programul De la Fermier la Fermier; 2KR: Proiectul Creșterea Producției Alimentare; Program de Revitalizare a Agriculturii; IFAD IV: Programul de Servicii Financiare Rurale și Marketing; Subvenționarea Producătorilor Agricoli; Programul de Restructurare a Sectorului Vitivinicol.
- *Energetică* – Programul de Co-finanțare a Proiectelor de Eficiență Energetică; MoSEFF.
- *Inițierea afacerilor* – Programul RISP II; Proiectul ENTRANSE 2 Your Business.
- *Industria textilă, tehnologii informaționale* – CEED: Ridicarea Competitivității și Consolidarea Întreprinderilor; Concursul proiectelor de transfer tehnologic.
- *Dotarea cu echipamente de producere* – JNPGA: Programul de susținere și dezvoltare a sectorului IMM.
- *Instruire* – Programul Moldo-German de Sporire a Calificării Managerilor; Proiectul USAID / BIZTAR; DEL: Proiectul Dezvoltare Economică Locală; Proiectul Oportunități Mai Bune pentru Tineri și Femei; Program de Stagiare în Germania; Încurajarea utilizării inovatoare a remitențelor în investițiile rurale productive; SMEDRA – Dezvoltarea IMM în localitățile rurale; Programul de Dezvoltare a Carierei pentru Femei.
- *Medicină* – Programul de Susținere a Întreprinderilor Producătoare de Dispozitive și Echipamente de Laborator.
- *Consultanță* – TAM/BAS: Business Advisory Service; SES: Acordarea consultanței de către experții din Germania [9].

Suplimentar, se menționează că și la nivel internațional activează un șir de instituții financiare ce oferă asistență, resurse și mijloace financiare necesare țărilor în curs de dezvoltare, printre cele mai active instituții în Republica Moldova fiind:

- ✓ Banca Mondială;
- ✓ Banca Europeană de Investiții;
- ✓ Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare;
- ✓ Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei.

Valoarea cea mai mare a mijloacelor financiare a fost alocată Republicii Moldova de către Banca Mondială, în anul 2012 fiind contractate proiecte în valoare de 40,3 mil. euro, sau 37,3% din valoarea totală (a se vedea Tabelul).

Tabel

Repartizarea pe instituții internaționale a mijloacelor financiare primite prin intermediul asistenței externe în anul 2012

Nr. crt.	Denumirea instituției	Derulare		Contractare	
		mil. euro	%	mil. euro	%
1.	Banca Mondială	321,9	46,9	40,3	37,3
2.	Banca Europeană de Investiții	209,8	30,6	27,3	25,2
3.	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare	141,0	20,6	27,2	25,1
4.	Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei	13,4	1,9	13,4	12,4
	În total	686,1	100	108,2	100

În partea ce ține de proiectele în derulare, ponderea proiectelor BM a reprezentat 46,9%, sau 321,9 mil. euro, ceea ce constituie circa jumătate din valoarea proiectelor implementate de către instituțiile internaționale în Republica Moldova.

Totodată, portofoliul **Băncii Mondiale** în Republica Moldova pentru anul 2012 includea 13 proiecte investiționale în valoare totală de 329,5 mil. dolari de angajamente nete. Portofoliul respectiv acoperă aproape fiecare sector al economiei, însă are o concentrare mai mare de activități în infrastructură, dezvoltarea resurselor umane și dezvoltarea rurală. BM administrează, de altfel, un portofoliu substanțial al Fondului fiduciar pentru Republica Moldova, care la începutul anului 2012 constituia 76,4 mil. dolari, cel mai mare din regiunea Europei și Asiei Centrale [7].

O altă instituție financiară internațională – **Banca Europeană de Investiții (BEI)** – este o instituție financiară a UE, înființată în baza Tratatului de la Roma și finanțează proiecte ce duc la realizarea obiectivelor UE și în toată lumea. La momentul actual, BEI a devenit cea mai importantă sursă de finanțare internațională a proiectelor din noile state membre ale UE, dar și pentru cele din regiunea balcanică.

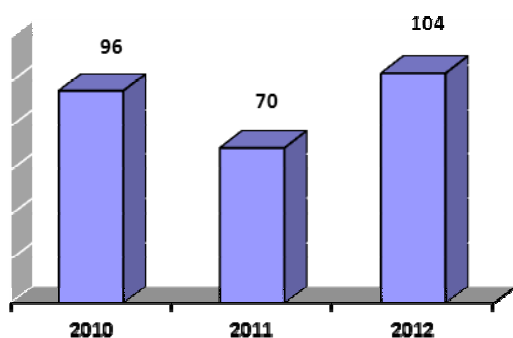
Adițional, se remarcă faptul că în domeniul politicilor agroindustriale din Republica Moldova a demarat, cu suportul BEI, Programul de Restructurare a Sectorului Vitivinicol. În perioada anului 2012, activitățile proiectului nominalizat s-au axat pe punerea în aplicare și dezvoltarea în continuare a instrumentelor financiare „Linia de credit” și „Leasing”. Au fost examinate 24 de cereri din partea potențialilor beneficiari, iar 9 societăți pe acțiuni au primit împrumuturi din cadrul Liniei de credit BEI, în sumă de circa 9 milioane de euro [2].

Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) a fost înființată în 1991, în urma prăbușirii comunismului în Europa, în scopul consolidării economiilor de piață și a democrațiilor în 29 de țări din Europa Centrală până în Asia Centrală. BERD este deținută de 61 de state și două instituții interguvernamentale (Comunitatea Europeană și Banca Europeană de Investiții). Scopul acesteia este de a asista statele din Europa Centrală și din Asia Centrală în dezvoltarea economiei de piață. De asemenea, mandatul atribuit BERD la înființare stipulează faptul că instituția va colabora doar cu acele țări care adoptă principii democratice de guvernare [3].

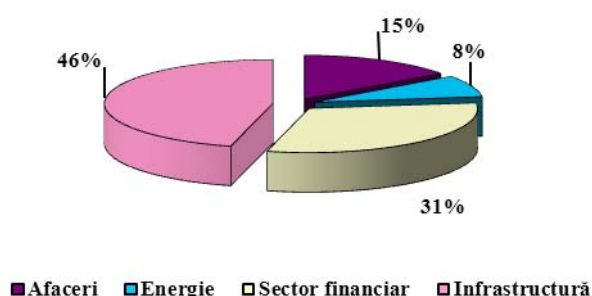
În partea ce ține de activitatea BERD în Republica Moldova, se enunță că aceasta s-a intensificat, volumul investițiilor efectuate în Republica Moldova atingând 104,0 mil. euro, cu 34,0 mil. euro mai mult comparativ cu perioada anului 2011 (Fig.1).

Totodată, potrivit datelor înregistrate în anul 2012, din valoarea totală a investițiilor BERD în Republica Moldova cea mai mare parte (46%) a fost în domeniul infrastructurii (Fig.2) [5].

În contextul celor expuse, se constată că cadrul instituțional în domeniul atragerii investițiilor în Republica Moldova este unul destul de variat, societățile pe acțiuni având posibilitatea să apeleze atât la instituțiile naționale, cât și la cele internaționale în vederea atragerii investițiilor. Totodată, rolul investițiilor efectuate în cadrul societăților pe acțiuni reprezintă surse importante de mijloace financiare necesare și indispensabile pentru dezvoltarea acesteia. Prin urmare, este necesară efectuarea unui control riguros cu privire la investițiile ce sunt efectuate în cadrul unei societăți pe acțiuni, precum și la gradul de realizare a acestora.

Fig.1. Evoluția volumului investițiilor BERD în Republica Moldova, mil. euro.

Fig.2. Structura investițiilor BERD în Republica Moldova la finele anului 2012.

În acest sens, în vederea facilitării procedurii de monitorizare a investițiilor ce sunt realizate, desfășurate în cadrul unei societăți pe acțiuni, a fost elaborată și se propune o formă de raportare, de către societățile pe acțiuni, cu privire la situația atragerii investițiilor în cadrul acestora.

Dare de seamă privind atragerea investițiilor pentru anul 20_____

(denumirea completă a societății pe acțiuni)

(sediul societății pe acțiuni)

(IDNO)

(specificul activității)

Nr.	Indicatori	Perioada de gestiune	Perioada precedentă celei de gestiune
1.	Numărul programelor, proiectelor investiționale la care s-a aplicat, <i>unități</i>		
2.	Instituțiile, organizațiile, autoritățile, investitorii prestatori ai programelor, proiectelor la care s-a aplicat:		
	2.1. Denumirea, <i>nr. de proiecte</i>		
	2.2. Denumirea, <i>nr. de proiecte</i>		
3.	Numărul programelor, proiectelor investiționale de care s-a beneficiat, <i>unități</i>		
4.	Instituțiile, organizațiile, autoritățile, investitorii prestatori ai programelor, proiectelor de care s-a beneficiat:		
	4.1. Denumirea, <i>nr. de proiecte</i>		
	4.2. Denumirea, <i>nr. de proiecte</i>		
5.	Valoarea totală a programelor, proiectelor investiționale de care s-a beneficiat, <i>mii lei</i> dintre care:		
	5.1. Denumirea programului, proiectului investițional, <i>mii lei</i>		
	5.2. Denumirea programului, proiectului investițional, <i>mii lei</i>		
6.	Numărul programelor, proiectelor investiționale aflate în proces de derulare, <i>unități</i>		
7.	Valoarea programelor și proiectelor aflate în proces de derulare, <i>mii lei</i>		

Data întocmirii dării de seamă: _____

Contabil-șef: _____

(Nume, prenume)

(semnătura)

Conducător: _____ L.Ș.

(Nume, prenume)

(semnătura)

Forma de raportare respectivă presupune oferirea informațiilor cu privire la proiectele sau programele investiționale la care societatea pe acțiuni a aplicat și care au fost contractate în perioada unui an, valoarea acestora, sursa, dar și numărul programelor, proiectelor ce se află la etapa de derulare.

Forma de raportare propusă se consideră a fi utilă și aplicabilă atât pentru uz intern (de către organele de conducere ale societății pe acțiuni), cât și pentru uz extern (informarea autorității de supraveghere cu privire la situația de atragere a investițiilor în societatea pe acțiuni respectivă, sau pentru publicul larg).

Totodată, raportând cu privire la indicatorii menționați, organele de conducere, dar și autoritatea de supraveghere pe piața de capital, vor putea monitoriza procesul de derulare a unei investiții, dar și vor cunoaște mai multe despre politica unei SA cu privire la atragerea investițiilor (pasivă sau activă).

În concluzie menționăm că societățile pe acțiuni din Republica Moldova dispun de un spectru vast de programe și proiecte investiționale, puse la dispoziție de către instituțiile naționale, în vederea atragerii investițiilor, iar fluxul investițiilor primite prin intermediul instituțiilor internaționale s-a majorat semnificativ, 31% din valoarea acestora fiind alocate sectorului financiar. Totodată, se consideră oportun ca instituțiile naționale ce-și desfășoară activitatea în domeniul atragerii investițiilor să faciliteze accesul societăților pe acțiuni din Republica Moldova la programele naționale și internaționale de atragere a investițiilor prin oferirea consultațiilor gratuite, asigurarea publicității programelor disponibile, precum și prin înlesnirea condițiilor de participare și beneficiere de resursele aferente proiectelor propuse, prin continuarea cooperării cu instituțiile internaționale și intensificarea colaborării întru majorarea continuă a volumului de investiții obținut din partea acestora.

Bibliografie:

1. *Analiza procesului investițional din Republica Moldova* [online]. 2012. Disponibil: <http://www.bis.md/pdf/Analiza%20procesului%20investitional%20din%20RM%20actual.pdf>.
2. *Banca Europeană de Investiții* [online]. Disponibil: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/eib/index_ro.htm.
3. *Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare* [online]. Disponibil: <http://www.infoeuropa.md/berd/>
4. *Despre Asociația Investitorilor Străini din Moldova* [online]. Disponibil: http://fia.md/index.php?option=com_content&view=article&id=21&Itemid=2
5. *Key facts about the EBRD's work in Moldova* [online]. Disponibil: <http://www.ebrd.com/pages/country/moldova.shtml>
6. *Misiunea, sarcinile și funcțiile MIEPO* [online]. Disponibil: <http://miepo.md/map.php?l=ro&idc=235&t=/DESPRE-MIEPO/Despre-Noi>
7. *Raport anual al Cancelariei de Stat cu privire la asistența externă acordată Republicii Moldova* [online]. 2012. Disponibil: http://www.ncu.moldova.md/public/files/AE_RAPORT_2012.pdf
8. *Raport anual al Cancelariei de Stat cu privire la asistența externă acordată Republicii Moldova* [online]. 2011. Disponibil: http://www.ncu.moldova.md/public/files/1444423_md_1444423_md_ann-1.pdf.
9. *Statutul ODIMM* [online]. Disponibil: <http://odimm.md/ro/despre-noi/statut.html>.

Prezentat la 24.06.2014